

Asia: VN/32318/2023

Kansallinen mineraalistrategia

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa luonnoksesta kansalliseksi mineraalistrategiaksi. Lausunrossamme kiinnitämme huomiota erityisesti saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvien oikeuksien huomioimiseen ja turvaamiseen mineraalistrategiassa.

Strategialuonnoksessa saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien kunnioittamisen todetaan kuuluvan kaivosalan vastuullisuuteen (s. 16). Amnesty kuitenkin muistuttaa, että Suomen kaivoslainsäädäntö ja sen tulkinta nykyisellään eivät riitä turvaamaan niitä oikeuksia, jotka saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvat ja joihin Suomi on kansainvälisten sopimusten myötä sitoutunut. Suomi on saanut asiasta huomautuksia myös kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimiltä (YK:n ihmisoikeuskomitea CCPR 2021, YK:n rotusyrjinnän poistamista käsittelevät komitea CERD 2017). YK:n lapsen oikeuksien komitean ja TSS-komitean lokakuussa antamat tuoreet ratkaisut toteavat, että malminetsintälupien ja aluevarausten myöntäminen saamelaisten perinteisellä alueella ilman vapaata, tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta (Free, Prior and Informed Consent, FPIC) loukkaa useita ihmisoikeussopimusten artikloja.

Nykyisessä lainsäädännössä todetut puutteet huomioiden Amnesty pitää erittäin tervetulleena strategialuonnoksen s. 30 toimenpidettä ”Varmistetaan saamelaisten oikeuksien toteutuminen mineraalialan hankkeissa” ja toimenpiteeseen sisältyvää tarvearviointia kansallisille lainsäädännön muutoksille kansainvälisen oikeuden viimeaikaisen tulkintakäytännön valossa. Amnesty esittää, että kyseisistä strategian toimenpidettä konkretisoidisiin mm. sisällyttämällä toimenpiteeseen maininta, että saamelaisten kotiseutualueelle suunniteltavalle toiminnalle tulee saada hakea ja saada saamelaiskäräjien suostumus ja lainsäädäntöä tulee kehittää vastaamaan paremmin kansainvälisen oikeuden määrittämää vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta (FPIC). Vaikutustenarvioinnin osalta toimenpiteeseen olisi hyvä sisällyttää myös menetelmien ja prosessien kehittäminen saamelaiskulttuuriin kohdistuvien kokonaisvaikutusten arvoimiseksi (aiheesta tarkemmin esim. Leena Hansen: Askelmerkkejä saamelaiskulttuuriin kohdistuvien kumulatiivisten vaikutusten kokonaisvaltaisen arvioinnin kehittämiseksi ympäristöön ja maankäyttöön liittyvissä kysymyksissä. Ympäristöministeriön julkaisu 4/2024).

Amnesty pitää tervetulleena, että mineraalistrategia korostaa mineraalialan kestävyttä ja vastuullisuutta. Amnesty kuitenkin yhtyy Finnwatch ry:n omassa lausunnoissaan esittämään

huomioon, että mineraalistrategiassa tulisi kiinnittää huomattavasti enemmän huomiota sektorin arvoketjujen vastuullisuuteen. Amnesty myös kannattaa Finnwatch ry:n ehdotusta, että strategian toimenpiteisiin lisättäisiin yritysten ja paikallisyhteisöjen tukeminen huolellisuusvelvoiteprosessien käyttöönotossa sekä mineraaliarvoketjujen läpinäkyvyyden lisääminen.

Mikola Elina
Amnesty International Suomen osasto